

ΠΩΣ ΕΓΡΑΨΑ ΤΟΝ "ΘΗΣΕΑ",
ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΡΓΟΝ ΜΟΥ

πεφοίτησα ἀπὸ τὸ γυμνάσιον τῆς Πλάκας τὸ 1869, καὶ μόλις τότε ἀφυπνίζετο εἰς τὴν ψυχὴν μου, δειλὸν καὶ ἀόριστον, τὸ ποιητικὸν πνεῦμα, ὡς μία ἔαρινῃ πρωΐᾳ, τῆς ὁποίας τὸ ἔρατεινὸν μεϊδιάμα ὑποφώσκει ὑπὸ τὸν διαφανῆ πέπλον τῶν νυκτερινῶν ἀτμῶν.

Ὡς μαθητῆς τοῦ Γυμνασίου διέπρεπα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Λατινικά. Οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ ἦσαν ἡ προσφιλέτης μου μελέτη, τὴν ὁποίαν ἐποίκιλλα καταγινόμενος καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Γάλλων ποιητῶν. Ἄλλ' ἔξ ὅλων τῶν ὡραίων τεχνῶν ἡ μουσικὴ ἐξήσκει καὶ ἔξασκεῖ ἐπ' ἐμοῦ ἄφατον γοητείαν, φθάνουσαν μέχρι μυστικοπαθείας. Εἶχα δὲ τότε διδάσκαλον εἰς τὸ πιάνο τὸν Ὀλσαίν, τὸν ὁποῖον ἐξέπληττεν ἡ ἰδιοφυΐα μου, καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς γονεῖς μου, ὅτι θὰ γίνω σπουδαῖος μουσικός.

Εἶχα λοιπὸν ἀποφοιτήσῃ ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον· ὁ Ἰούνιος ἦτο περὶ τὸ τέλος του. Τὸ μελέμι ἔπνεε σφοδρὸν καὶ εἰς τοὺς δρόμους ἐστροβιλίζοντο νέφη κονιορτοῦ. Κ' ἐνοσταλοῦσα τὴν νησιωτικὴν πατρίδα μου Σίφνον, μὲ τὴν κρυσταλλίνην ἀτμοσφαῖραν της, μὲ τὰ δροσερὰ καὶ ζωογόνα μελέμια τοῦ Αἰγαίου, ποὺ φέρουν εἰς τὰς πτέρυγας των τὴν ὁσμὴν τοῦ φύκου καὶ τ' ἀρώματα τῶν βουνῶν. Καὶ ἀνυπόμονος, μὴ περιμένων τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐπεβιβάσθην εἰς τὸ πρῶτον τρεχαντήρι καὶ μετὰ δεκάωρον πλοῦν ἄραξα εἰς τὰ νερά, ὅπου ἔμαθα νὰ κολυμβῶ, κ' ἐπάτησα τὴν ἀμμουδιά, τὴν γεμάτην ἀπὸ παιδικὰς ἀναμνήσεις.

Κ' ἐπανέβλεπα τοὺς παιδικοὺς συντρόφους μου, νέους πλέον, ἄλλους ποιμένας, ἄλλους γεωργοὺς, εὐτυχεῖς μέσα εἰς τὰ βουνὰ καὶ τοὺς ἀγροὺς τῶν.

Κ' ἐγώ, παρ' ὅλην τὴν εὐδαιμονίαν πὸν ἠσθανόμην, περιπλανώμενος εἰς τὰ εἰρηνικὰ λαγκαδία ἢ ῥεμβάζων εἰς κάποιον ἐρημικὸν ἀκρογιαλί ἐνώπιον τοῦ ἀπεράντου πελάγους, εἶχα τὴν ψυχὴν ἀνήσυχον. Διὰ μέσου τοῦ τερπνοῦ περιβάλλοντος διέβλεπα κόσμους ἄλλους ὠραιότερους, ἄλλους ὀρίζοντας φωτεινότερους. Τὸ ψιθύρισμα τοῦ δένδρου, ὁ φλοῖσθος τοῦ κύματος κατέβαιναν εἰς τὴν ψυχὴν μου ὡς τόνοι οὐρανιας ἁρμονίας. Καὶ ἡ καρδιά μου ἔπαλλε καὶ ἠγωνία. Ἦθελα νὰ δεσμεύσω εἰς λέξεις ἢ εἰς τόνους τὰ φευγαλέα συναισθημάτά μου, τοὺς ἀορίστους πόθους μου, κ' ἐπάλαιεν ἡ ψυχὴ μου μεταξὺ ποιήσεως καὶ μουσικῆς. Ποίαν ἐκ τῶν δύο νὰ προτιμήσω; Ποῖος ἦτον ὁ ἀληθινὸς προσορισμὸς μου;

Καὶ μίαν ἡμέραν, τακιοποιῶν τὴν βιβλιοθήκην τοῦ πατρός μου, ἡ ὁποία περιελάμβανεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Γάλλους συγγραφεῖς καὶ ποιητάς, ἀνεκάλυψα μίαν μικρὰν ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων τοῦ Λαμαρτίνου μὲ τὴν βιογραφίαν του. Ἐκεῖ ἀνέγνωσα, ὅτι καὶ ὁ Γαλάτης ποιητῆς εὐρέθη πρὸ τοῦ αὐτοῦ διλήμματος: ποίησιν ἢ μουσικῆν; Κ' ἐπροτίμησε τὴν ποίησιν. Ἀδιστάκτως κ' ἐγὼ ἠκολούθησα τὸ παράδειγμά του.

Κ' ἔγραψα τότε τὸ πρῶτον ποιητικὸν μου δοκίμιον: «Ἡ ἀρπαγὴ τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος.» Ἄλλ' ἀπὸ τὸ ποίημα αὐτὸ δὲν διετήρησα οὐτ' ἓνα στίχον. Ἐνθυμοῦμαι μόνον, ὅτι ἡ Περσεφόνη μὲ τὰς Νύμφας τῆς, φαιδρὰ καὶ παιγνιώδης, ἔδρεπεν ἀνθη εἰς μίαν μαγευτικὴν κοιλάδα τῆς Σικελίας καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Πλούτωνος, ὅστις ἀνῆλθε μὲ τὸ ἄρμα του ἀπὸ τὸν Ἄδην, ἐσκοτίσθη ὁ οὐρανός, τ' ἀνθη ἐμαράνθησαν, καὶ τὰ ῥιδικὰ πτηνὰ ἔντρομα ἐπετερύγισαν εἰς ἄλλα μέρη...

Τὸ καλοκαίρι ἐπέρασε. Τὰ τελευταῖα μεταβατικὰ πτηνὰ ἐγκατέλιπαν τὴν νῆσον, φεύγοντα πρὸς Μεσημβρίαν, καὶ

ἐγὼ πρὸς τὰς Ἀθήνας, ὡς πρωτοετῆς φοιτητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ Παρίσι ἡ μητέρα μου μὲ τὴν ἑξαδέλφην τῆς Ἀσπασίαν Ζυμβρακάκη. Συχνὰ τότε, μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐγίνετο μικρὰ συναναστροφὴ εἰς τὴν οἰκίαν μας, κειμένην εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Σταδίου, ὅπου σήμερον τὰ Καταστήματα Λαμπροπούλου.

Ἐνα βράδυ κάποια κυρία ἔξετέλει διάφορα μουσικὰ τεμάχια εἰς τὸ πιάνο. Κ' ἐνῶ ἤμην βυθισμένος εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς μουσικῆς, ἤκουσα τὴν πλησίον μου καθημένην Ἀσπασίαν Ζυμβρακάκη νὰ λέγῃ εἰς τὴν μητέρα μου: «Κύτταξε τὸν Ἀριστομένη. Δὲν σοῦ φαίνεται πὼς μοιάζει μὲ τὴν προτομὴν τοῦ Θησεύς, πὸν εἶδαμε στὸ Λοῦβρον;»...

Ὅταν διελύθη ἡ συναναστροφὴ καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ἐπῆρα τὸν πρῶτον τόμον τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου, ἔκδοσιν Κοραῆ. Περιειργάσθην τὴν προτομὴν τοῦ Θησεύς, ἐπροχώρησα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βίου του, κ' ἔξαφνα, ἀσυναισθήτως, ὡς ὑπνωτισμένος, ἄρχισα νὰ γράφω...

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συνετελέσθη τὸ ἐπικολυρικόν μου ποίημα «Θησεύς». Τὸ ἐτύλιξα καὶ τὸ ἔθεσα μεταξὺ τῆς ἐπὶ τοῦ γραφείου μου μικρᾶς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ τοίχου. Ἐμεινεν ἐκεῖ λησμονημένον μέχρι τῶν Χριστουγέννων.

Εἶχα τότε φίλον καὶ συμμαθητὴν τὸν Ἀριστείδην Ἀντωνιάδην, υἱὸν τοῦ Λυκειάρχου. Ἦτο νέος αἰσθηματίας, ὄνειροπόλος, φαντασία ἐξημμένη, ψυχὴ ποιητικὴ. Πρόωρος θάνατος ἀνέκοψε τὴν σταδιοδρομίαν μιᾶς εὐγενοῦς κ' εὐέλπιδος ὑπάρξεως.

Ἦρχετο πρὸς ἐμὲ κάθε ἀπόγευμα. Καὶ ὅταν δὲν μὲ εὔρισκε, μ' ἐπερίμενον ἀναγινώσκων ἢ γράφων. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, ἐπιστρέψας ἀπὸ περιπάτου, ἤθα τὸν Ἀριστείδην εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ὅταν μὲ εἶδεν, ἐσηκώθη κρατῶν ἐν χειρὸν γραφον, τὸ χειρόγραφον τοῦ «Θησεύς.» Μ' ἐπλησίασεν ἑξαλλος καὶ μὲ ἠρώτησε: «Ποῖος τὸ ἔγραψεν

αὐτό;» — «Ἐγώ,» τοῦ ἀπήντησα. — «Σύ; σὺ τὸ ἔγραψες; Εἶσαι λοιπὸν ποιητής; Καὶ δὲν τὸ ἤξευρα; καὶ δὲν μοῦ τὸ εἶπες; Καὶ ἀφήνεις ἓνα τέτοιο ποίημα νὰ χάνεται; Καὶ δὲν τὸ δημοσιεύεις; Καὶ δὲν ἔχεις ἵχνος φιλοδοξίας;» Ἐγὼ ἐγέλασα, ἀδιάφορος καὶ ἀσυγκίνητος εἰς τὴν ἔξαπνίν του. Τὸ ἔγραψα, αὐτὸ μ' ἔφθανε: Οὔτε σκέψιν, οὔτε ἐπιθυμίαν εἶχα νὰ τὸ δημοσιεύσω. «Ἄκουσε» μοῦ εἶπε, «ἔχω μίαν ἰδέαν, νὰ τὸ ἀντιγράψῃς, νὰ τὸ ἐτοιμάσῃς, νὰ τὸ δώσωμεν εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμὸν τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ προθεσμία τῆς παραδόσεως τῶν ποιημάτων λήγει στὰς 28 Φεβρουαρίου. Ἐτοιμάσέ το, κ' ἐγὼ θὰ φροντίσω νὰ τὸ δώσω στὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ διαγωνισμοῦ. Μὴ στέκῃς ἔτσι συλλογισμένος καὶ ἀμφίβηλος. Δὲν φεύγω, ἀν δὲν μοῦ τὸ ὑποσχεθῆς.» — «Καλά,» τοῦ εἶπα κ' ἔφυγε. Καὶ μὲ ἀφήκεν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐντυπώσεως τῶν λόγων του. Ἦτον, ὡς νὰ ἔρριψε λίθον εἰς τὰ ἕρρεμα νερὰ λίμνης. Καὶ ἀνελογιζόμενην τὴν λέξιν Φιλοδοξία.

Φιλοδοξία! αἰσθημα ξένον καὶ ἄγνωστον εἰς ἐμέ. Ποτὲ οἱ παλμοὶ τῆς δὲν ἀνemiχθησαν μὲ τοὺς ἄγνους καὶ ἱεροῦς παλμοὺς τῆς ποιητικῆς μου ἐμπνεύσεως καὶ δημιουργίας.

Καὶ ὅταν μετὰ ἔτη ἀνέγνωσα τὸ ἐπεισόδιον τοῦ μεγάλου Φλαμανδοῦ ζωγράφου μὲ τὸν ζωγράφον τῆς μονῆς, ἐνόμισα ὅτι ἡῦρα τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἰδέας μου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ καλογῆρου. Καὶ ἀναγράφω ἐν συντόμῳ τὸ ἐπεισόδιον δι' ὅσους τυχὸν δὲν τὸ ἀνέγνωσαν.

Ὁ Ροῦμπενς, περιοδεύων ποτὲ μὲ τοὺς μαθητὰς του εἰς τὰ περὶχωρα τῆς Μαδρίτης, ἀνεκάλυψεν εἰς μίαν Μονὴν μίαν θαυμασίαν εἰκόνα, παριστάνουσαν τὸν θάνατον καλογῆρου. Ἐκπληκτος πρὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἔργου ὁ Ροῦμπενς παρεκάλεσε τὸν ἡγούμενον νὰ τοῦ ὀνομάσῃ τὸν ζωγράφον ὁ ἡγούμενος, ὅστις ἦτον ὁ αὐτουργὸς τῆς εἰκόνας, τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι ὁ ζωγράφος μονάζει εἰς μακρινὸν μοναστήριον, ἀπαρνηθεὶς τὰ ἐγκόσμια. «Ἄλλὰ, πάτερ μου, ἀπρρνεῖται τὴν ἀθανασίαν,» ἀνέκραξεν ὁ Ροῦμπενς. — «Ἡ ἀθανασία εἶναι μηδὲν ἐνώπιον τῆς αἰωνιότητος,» εἶπεν ὁ ἡγούμενος.

Καὶ ὁ μὲν Ροῦμπενς καὶ οἱ μαθηταὶ του ἐπέστρεψαν σκεπτικοὶ καὶ σιωπηλοὶ εἰς τὴν Μαδρίτην. Ὁ δὲ ἠγούμενος, κλεισθεὶς εἰς τὸ κελλίον του, ἐγονάτισε καὶ προσηυχήθη. Κατόπιν ἐγεγνήεις, ἐσύναξε τοὺς χρωστῆρας, τὰ χρώματα καὶ τὸν ὀκρίβοντά του, καὶ τὰ ἔρριπεν ἀπὸ τὸ παράθυρον εἰς τὸν παραρρέοντα ποταμόν.

Καὶ ὁ μὲν καλόγηρος ἔμεινε μέχρι τέλους πιστὸς εἰς ἑαυτόν. Ἄλλ' ἐγώ; ...

Καὶ ὅμως εἰς τὰ τελευταῖα ποιήματά μου ἀκόμη «Ἐμπρός στοῦ Ἄπειρον» ἔγραψα:

Καὶ τ' εἶνε τῶνομα; τ' εἶν' ὕστεροφημία;
περιγελάστρα ἤχῳ σ' ἐρημικὰ μνημεῖα.

Μετὰ τὴν παρένθεσιν αὐτὴν ἐπαναλαμβάνω τὴν διήγησίν μου περὶ τοῦ «Θησέως.»

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο, ὁ Ἰανουάριος ἔληξε, καὶ τὸ χειρόγραφον ἔμενε πάντοτε μεταξὺ τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ τοίχου. Ὁ Ἀντωνιάδης παρουσιάζετο ἔξαφνα, ἔρριπτε τὸ βλέμμα εἰς τὸ χειρόγραφον, τὸ ἄρπαξε μὲ θυμόν, τὸ ἄπλωνεν ἔμπρός μου καὶ ἔξεφώνιζε: «Μὰ πότε, πότε τέλος πάντων! Ἄν αὐριο δὲν θὰ σ' εὔρω νὰ τὸ ἀντιγράψης, σοῦ τὸ λέγω σοβαρά, δὲν θὰ πατήσω πλέον ἐδῶ τὸ πόδι μου, δὲν θὰ ἔλθω πλέον νὰ σ' ἐνοχλήσω!» — Κ' ἔφευγε μουρμουρίζων.

Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν, ἐνῶ κατέβαινα ἀπὸ τὸν Λυκαβητιόν, τὸν ἀγαπητόν μου περίπατον, ἐγλίστρησα καὶ ἐκτύπησα στὸ πόδι. Καὶ αὐτὸ μὲ ἠνάγκασε νὰ οἰκουρήσω ἀρκετὰς ἡμέρας. Καὶ ἦτον ὁ Φεβρουάριος ἐκτάκτως λαμπρὸς καὶ ὥραϊος. Ἐντελῶς ἔαρινός.

Ἄντικρύ μου, εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ὑפוῦτο μία ὑπερήφανη λευκά. Τὸ νεαρόν της φύλλωμα ἔλαμπεν εἰς τὸν ἥλιον καὶ ἐψιδύριζεν εἰς τὴν ἔαρινὴν αὐραν. Τὸ ψιδύρισμά της ἀφύπνιζεν ἐντός μου ἀρρήτους ἀρμονίας καὶ ἡ ψυχὴ μου μὲ νοσταλγίαν ὥρμα ἔξω, εἰς τὸ ὑπαιθρον, εἰς τὴν φύσιν. Ἦτον ἡ στιγμή τῆς ἐμπνεύσεως, τὴν ὁποῖαν ματαίως ἐζητεῖ νὰ ἐκβίασῃ ὁ φίλος μου.

Καὶ ἄρχισα νὰ ἐπεξεργάζωμαι καὶ ν' ἀντιγράψω τὸν «Θησέα».

Ὁ Ἀντωνιάδης ἤρχετο εἰς τὸ μεταξύ, ἄνοιγε σιγὰ τὴν θύραν τοῦ δωματίου μου, μ' ἔβλεπεν ἐργαζόμενον εἰς τὸ ποίημα, μοῦ ἔλεγε δύο λόγια προτρεπτικά καὶ ἔφευγεν εὐχαριστημένος.

Ὅταν τὸ ἔργον ἐτοιμάσθῃ, ὁ Ἀντωνιάδης τὸ παρέλαβε καὶ τὸ παρέδωκεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ διαγωνισμοῦ. Καὶ τοῦ ἀπενεμήθη ὁ πρῶτος ἔπαινος, ὡς καὶ εἰς τὸ δράμα «Ὁ Κόμης τῶν Σαλόνων» τοῦ ἀειμνήστου φίλου μου Σπυρίδωνος Λάμπρου.

Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

